

rivació fem. el de la pda. *L'Alcotxa* a Tibi (xxxv, 188. 7). Tanmateix, cf. l'article *Cotxo*, mot mossàrab del CpTarr. i Priorat, que deixo redactat per a la lletra C.

ALCOVASSA o ALCOASSA

A Artà (xli) (nota imprecisa, extraviada), sembla derivat cat. d'*alcova*; mot que no ha mancat de representants toponímics: se cita un *Las Alcobas* a la costa d'Andratx i Banyalbufar, una pagesia *Alcobaza* a la prov. de Badajoz, i *Alcovaça* a Portugal; poblacions *Alcoba* a les prov. de Sòria, Ciu. Real, Lleó i Zamora. I n'hi hagué un diminutiu ja format en àr. *qubūba*, que donà un «Rahal *Alcubeyba*» en terme de Palma de Mall., i allí prop «ortam de camino *El Alcubeyba*» *Rept. Mall.* 72, 138.

ALCOVER

Vila de l'Alt Camp de Tarragona, en un contrafort de la serra de la Mussara, mirant cap a Valls.

PRON. MOD. *alkuvé* Vilavella, el Morell, 1920, Casac. que deia haver sentit *alkubé* a un de la Selva (cosa poc significativa per al dialectòleg perquè temps ha que hi ha persones en el Camp que neutralitzen les dues consonants); jo no recordo altra cosa que *alkuvé* Valls 1964, Capafonts 1928 etc. Gentilici, *alkuvàrenç* El Morell, la Selva, 1920. Dita tòpica: «Del *Cové*, res de bo 'n ve / i qui hi va dolent el fan tornar» recollida per Mn. X. Plassa, de Prades, i Serra i Boldú, *Notes de Geogr. Folk.* A la bella tirallonga «lo Verader» pertanyen els versos: «Picamoixons prop del riu / però més ho és la Plana, / lo *Cové* emplateiat, / la Sefa sobredaurada / ---» (referents a la terrisseria daurada de la Selva del Camp, segons versió recollida per un corresponsal de MilàF (*Romilo*. 1882, 390.13), que la versió recollida a la revista «Catalunya» 1903, 557, apareixen en la forma *L'Alcover està blanquejat*, *La Selva...* p. p. Pins Sedó, amb la nota [?] «l'Alcover té un aspecte rústec --- ab to satíric: blanquejat».

DOC. ANT. *Alcover* en una butlla de 1154 (Kehr, *Papsturk.*, p. 338). Segons Morera (GGC 807) seria el mateix any en què la host que conquistà definitivament el nucli resistent dels moros de Siurana, s'apodera d'Alcover durant el seu avenç; el mateix Morera ens informa que Anfós I en donà carta de població el 1165, i que el 1174, segons l'episcopologi de Blanch, se li assignen les afr.: Est el riu Francolí, S. el torrent de les Voltes, Oest la Serra d'Albiol, i Nord el camí de Sarreal. *Alcoer* 1194 (Mas, *N. H. Bi. Bna.* XIII, 203); *Alcover* 1235 (Morera, *Tarrag. Crist.* II, xvii); Michael de *Alchoario*, 1244 (*Cart. St. Cugat* III, 502); *Alcoverio* 1335 (Morera, *Tarrag. Crist.* II, xxii); *Alcover* 1359 (*CoDoACA* XII, 38).

ETIM. No tinc notícia que se n'hagi escrit res que puguem pendre gaire seriosament. Jo hi he cavilhat molts anys, i encara estic en un dilema. ¿Àrabic o pre-romà?

A) Que sigui àrabic un nom que comença en *Al-*, d'un poble de l'Alt Camp, i ja en massís de les muntanyes de Prades i Siurana, és una presumpció ben natural; fins i tot reconec que quan Morera (p. 806) vol concretar-ho en un «nom moro *Al-kover*» 'cap de la tribu', no hem de condemnar-lo puix que ho declara mer supòsit sense proves.

És clar que això no és cap mot àrabic. Però ho és l'adjectiu *kābir* 'gran', de l'àrab de pertot i de sempre (*RMa*: *kābir*, magnus, *kubarā'*, magnates, 167, 466.11 i 4f.; *PAlc*: *quibir* «grande cosa, grande en su género», 264a4, 9). ¿No podria ser simplement un diminutiu d'aquest adjectiu? Segons les regles àrbigues de formació de mots, el diminutiu d'un mot d'aquesta estructura ha de ser *kubājjār*.

Pensariem, doncs, que això s'apliqués a *Alcover* amb el sentit de 'el lloc grandet', o substantivat com a 'paratge mitjanament gran' (en rigor fins podríem postular, com Morera, que s'apliqués a un cap de tribu, una mica com el cast. *cabecilla* o cat. *capitost*):¹ *al-kubéjjer* > *Alcober* > *Alcover*, inobjectable fonèticament; compareu-hi *al-muddājjima* (o *-dājjāna*) 'ciutadella', diminutius ben paral·lels, que ha donat el mardileny *Almudena* i el cat. *Almudaina*; la desaparició de la *-v-* en les mencions de 1145 i 1244 no hi fóra xocant, i no sols ja hi ha *-v-* en les altres i *Alchoario* 1244, sinó que més aviat hi semblaria favorable.²

Que no trobem cita concreta del dim. *kubājjār*, vist que els diccionaris no solen registrar els diminutius, quan són de la forma normal, no vol dir gran cosa. Però és cert que aquí s'ha donat un diminutiu d'aquest adjectiu, i és diferent: «*cubéjbar*: grande un poco» *PAlc* 264.7; i Beaussier i Lerchundi també (en lletres àrbigues, *kbybr*). Segurament no és objecció decisiva: puix que els diminutius regulars no solen figurar en els diccionaris; la forma de *PAlc* (la dels altres no estem tan segurs que siguin de primera mà) podria ser alguna creació analògica. Sigui perquè l'àrab granadí sembla haver reduït a simples les consonants geminades, i així escriu «*dāba*: aldaba» (en lloc de *dabba*), d'on inevitables ultracorrecions en els derivats; sigui perquè hi hagués un veritable descarrilament lèxic entre aquest mot i el manlleu romànic *kabbara* 'tàpera' (cites en Dozy, II, 297a) i Simonet (*Glos. Moz.*, s. v.); llavors podem creure que *cubéjbar* vagi resultar de la confusió de l'arrel de *kābir* amb la del mossàrab *kabbār* 'tàpera, taperera'.

En conclusió l'existència del dim. *kubājjār* resta probable. I l'etimologia àrbiga *Al-cobéi(e)r* resta possible, no recusable, i fins versemblant.

B) Que vingui d'un nom pre-romà ens ho fa pensar en primer lloc, el parònim aragonès *Alcubierre* dels Monegres. La terminació *-ierre* per si sola ja és un indicatiu ben positiu d'origen pre-romà (recordem *Xavier*/*Xavier*/*Etxaberri*). En coneixem formes ben antigues: *Alcobier* l'any 1200, *Alchovierre* el 1276, i crec que n'hi ha encara d'anteriors; el cogn. català *Alcoverro*, no estant comprovat com fundat en cap NL català, és probable que sigui posttoponímic del poble aragonès i de la seva famosa serra, majorment trobant-lo